

Handläggare
Ulrika Josephson Westberg
Telefon: 0850810039**Till**
Östermalms stadsdelsnämnd
2012-08-26

Remiss av Betänkandet Ombuds tillgång till vård- och omsorgsuppgifter och förenklad behörighetskontroll inom vården (SOU 2021:39)

Förslag till beslut

1. Östermalms stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen
2. Omedelbar justering

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har skickat en remiss av betänkandet *Ombuds tillgång till vård- och omsorgsuppgifter och förenklad behörighetskontroll inom vården (SOU 2021:39)* till stadsdelsnämnden för yttrande. Förvaltningen är positiv till att en vårdgivare, med patientens medgivande, ska få ge ett ombud elektronisk tillgång till patientjournalen (på sikt sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation). Hur vårdgivaren ska säkerställa att patientens önskemål om att dela sin patientjournal kvarstår över tid hade enligt förvaltningen kunnat utvecklas ytterligare i utredningen.

I utredningen konstateras att syftet med att göra personuppgifterna i Socialstyrelsens register över legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal (HOSP-registret) enkelt tillgängliga på internet för kontroll av om någon har en viss legitimation ytterst är att förbättra patientsäkerheten. Förvaltningen vill dock påpeka att det är vårdgivarens ansvar att säkerställa att hälso- och sjukvårdspersonal har behörighet. Detta är något som patienten ska kunna lita på och inte själv behöva bevaka, således inte heller ombud och/eller anhöriga. Införandet av sökfunktionen bör därför rimligen främst rikta sig till de användare som idag regelbundet söker informationen hos Socialstyrelsen, t.ex. privata arbetsgivare, lärosäten och utländska användare. För dessa användare skulle förslaget kunna innebära förenklad hantering och vinsterna med stärkt patientsäkerhet kunna uppnås.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har skickat en remiss av betänkandet *Ombuds tillgång till vård- och omsorgsuppgifter och förenklad behörighetskontroll inom vården (SOU 2021:39)* till stadsdelsnämnden för yttrande. Remissen har skickats till stadsledningskontoret, socialnämnden, överförmyndarnämnden och stadsdelsnämnderna Östermalm, Farsta och Hägersten-Älvsjö.

Stadsdelsnämnden har i april i år yttrat sig över samma utrednings delbetänkande Informationsöverföring inom vård och omsorg (SOU 2021:4). I delbetänkandet lämnades förslag om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation, som ger verksamheter inom socialtjänsten som avser äldre eller personer med funktionsnedsättningar och hälso- och sjukvården möjlighet att få tillgång till varandras vård- omsorgsdokumentation genom direktåtkomst eller annat elektroniskt utlämnande. Nämnden ställde sig i sitt yttrande positiv till de föreslagna förändringarna. Den nu aktuella remissen behandlar kvarvarande frågor i utredningen och rör utomståendes elektroniska tillgång till personuppgifter och patientuppgifter respektive uppgifter om hälso- och sjukvårdspersonals legitimation.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av kansliet i samarbete med äldreomsorgsavdelningen. Pensionärsrådet och rådet för funktionshinderfrågor har getts möjlighet att lämna sina synpunkter. Pensionärsrådet har lämnat synpunkter vilka redovisas i bilaga 2.

Ärendet

Många patienter och omsorgsmottagare behöver, t.ex. på grund av hög ålder eller funktionsnedsättningar, hjälp av någon annan för att klara det praktiska kring sina vård- och omsorgsprocesser. Utredningen föreslår därför att vård- och omsorgsgivare, med patientens eller omsorgsmottagarens medgivande, ska få ge andra fysiska personer (ombud) elektronisk tillgång till patientuppgifter och sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation. Den elektroniska tillgången, genom direktåtkomst eller annat elektroniskt utlämnande, får ges till en annan fysisk person som patienten uppger sig känna personligen. Den elektroniska tillgången får som mest omfatta de patientuppgifter som patienten själv får ha elektronisk tillgång till i dag. Den elektroniska tillgången ska på patientens begäran kunna begränsas till uppgifter registrerade efter ett visst datum eller vid en viss vårdenhet. Om någon inom hälso- och sjukvårdspersonalen får anledning att misstänka att patientens medgivande inte ger uttryck för patientens fria vilja eller att den enskilde varaktigt inte längre är i stånd att lämna ett sådant medgivande, är denne skyldig att genast anmäla detta till den vårdgivare

som gett tillgången. Vårdgivaren har då att utreda om det finns skäl att avsluta den elektroniska tillgången. Motsvarande gäller om miss-tanken avser att patienten inte känner den som fått elektronisk tillgång personligen.

Utredningen har tidigare föreslagit lagstiftning om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation. Utredningen föreslår nu att det förslaget kompletteras med motsvarande bestämmelser om ombuds elektroniska tillgång. Det innebär att omsorgsgivare får, med omsorgsmottagarens medgivande, ge någon utanför socialtjänsten tillgång till den dokumentation om insatser för äldre och personer med funktionsnedsättningar som är elektroniskt tillgänglig för andra omsorgs- och vårdgivare i systemet för sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation.

Eftersom det är frivilligt att anordna den elektroniska tillgången till vård- och omsorgsuppgifter bedöms förslagen i sig inte få några samhällsekonomiska konsekvenser. Ändringarna föreslås börja gälla den 1 juli 2022, och ska vara frivilliga för vårdgivaren att använda.

Utredningen menar att det för bl.a. patientsäkerhetens skull är viktigt att det är enkelt att kontrollera hälso- och sjukvårdspersonals legitimationer. Därför föreslår utredningen att uppgifter i Socialstyrelsens register över legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal (HOSP-registret) ska göras öppet sökbara via internet. Bara person- eller samordningsnummer ska få användas som sökbegrepp. Under de senaste åren har antalet förfrågningarna till Socialstyrelsen om uppgifter i HOSP-registret ökat. Förfrågningar kommer från flera olika aktörer, såväl offentliga som enskilda. Med enskilda menas både fysiska personer och privata juridiska personer. Ett grundläggande syfte med att låta vissa uppgifter i HOSP-registret vara tillgängliga på internet för allmänheten skulle vara att bidra till en ökad patientsäkerhet bl.a. genom att det gör det svårare för icke-legitimerade att uppträda som sådana. Om uppgifter i HOSP-registret finns enkelt tillgängliga för allmänheten skulle också Socialstyrelsens arbete med att svara på frågor om innehållet i registret bli mindre omfattande och billigare.

Socialstyrelsen ska vidare enligt förslaget få medge andra myndigheter och vårdgivare elektronisk tillgång till uppgifterna i registret i de fall där tillgången via internet inte är tillräcklig. Förslagen innebär också att ändamålen för registret justeras något. Avsikten är att den som i dag har elektronisk tillgång till upp-

gifterna ska ha minst samma tillgång. Ändringarna föreslås börja gälla den 1 januari 2023.

Synpunkter och förslag

Behörighet till ombud

Förvaltningen är positiv till att en vårdgivare, med patientens medgivande, ska få ge ett ombud elektronisk tillgång till patientjournalen (på sikt sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation). I utredningen redogörs på ett bra sätt för de behov av och fördelar med elektronisk tillgång till patientjournalen som identifierats. Förvaltningen instämmer i att det kan finnas vinster för den enskilde patienten att ha ett ombud om denne inte själv kan bevaka sitt hälsotillstånd och sin behandling i dialog med vårdgivaren.

Idag ska givna samtycken följas upp kontinuerligt. Hur vårdgivaren ska säkerställa att patientens önskemål om att dela sin patientjournal kvarstår över tid hade kunnat utvecklas ytterligare i utredningen. I utredningen föreslås att en patient kan ge flera ombud tillgång till information. Förvaltningen kan se vissa risker med om en patient har flera ombud som får behörighet. Det kan bli komplicerat om patienten ger behörighet till flera personer och till olika delar av dokumentationen – kanske från vissa vårdgivare, men inte andra eller olika tidsperioder. Det ställer stora krav på den legitimerade personalen att bevaka och anmäla till vårdgivaren om det finns misstanke om att patienten vill dra tillbaka sitt samtycke till behörighet eller om ombudet inte agerar utifrån patientens bästa. Detta skulle kunna vara en patient som har utvecklat demenssjukdom och inte själv kan uttrycka om behörigheten ska dras tillbaka eller vara kvar. Det bör förtydligas på vilket sätt hälso- och sjukvårdspersonalen ska agera och även finnas en struktur för anmälan.

I utredningen beskrivs att det finns många patienter som kan ha svårt att på egen hand ladda ner bank-id och använda digitala tjänster. För att dessa patienter inte ska stängas ute från möjligheten att lämna sitt medgivande konstateras i utredningen att är det lämpligt att vårdgivare ser till att det finns möjlighet att lämna sitt medgivande utan att detta kräver att man använder bank-id eller motsvarande digitala lösningar. Annars riskerar förslaget att inte kunna användas av de patientgrupper som har störst behov av det. Förvaltningen instämmer i det resonemanget.

Avgörande för att kunna lämna ett medgivande till att häva sekretessen för patientuppgifterna är att man förstår vad man gör. Medgivandet är ett uttryck för patientens fria vilja att låta en annan person få elektronisk tillgång. Det är positivt att utredningen tar ställning till hur möjligheten till ombud ska hanteras när det gäller personer med varaktigt nedsatt beslutsförmåga. I dessa fall kan elektronisk tillgång inte ges till ett ombud.

Eftersom det är frivilligt att anordna den elektroniska tillgången till vård- och omsorgsuppgifter bedömer utredningen att förslagen i sig inte få några samhällsekonomiska konsekvenser. För att det ska vara möjligt att ge tillgång till patientuppgifterna gör förvaltningen bedömning att IT-systemen sannolikt behöver anpassas vilket innebär en kostnad. Ändringarna föreslås börja gälla den 1 juli 2022. Om anpassningar behöver göras vill förvaltningen påpeka att det behöver finnas tid för omställning för kommunen.

Tillgång till HOSP-registret

I utredningen konstateras att syftet med att göra personuppgifterna i Socialstyrelsens register över legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal (HOSP-registret) enkelt tillgängliga på internet för kontroll av om någon har en viss legitimation ytterst är att förbättra patientsäkerheten. Förvaltningen vill påpeka att det är vårdgivarens ansvar att säkerställa att hälso- och sjukvårdspersonal har behörighet. Detta är något som patienten ska kunna lita på och inte själv behöva bevaka, således inte heller ombud och/eller anhöriga. Införandet av sökfunktionen bör därför rimligen främst rikta sig till de användare som idag regelbundet söker informationen hos Socialstyrelsen, t.ex. privata arbetsgivare, lärosäten och utländska användare. För dessa användare skulle förslaget kunna innebära förenklad hantering och vinsterna med stärkt patientsäkerhet kunna uppnås.

Förvaltningen delar uppfattningen att som en integritetsstärkande åtgärd bör inga andra personuppgifter från registret visas i sökresultatet än förekomsten av legitimation. Utredningen resonerar kring vikten av tydliga sökbegrepp och föreslår att personnummer eller samordningsnummer ska användas vilket är rimligt för att säkerställa att uppgifter ges om rätt individ. Det innebär dock i sig ett ökat användande av personnummer vilket enbart mycket kortfattat berörs ur integritetssynpunkt. Den frågan hade med fördel kunnat förtydligas ytterligare i de avvägningar som utredningen har gjort.

Förvaltningen instämmer i de resonemang som utredningen för när det gäller att begränsa direktåtkomsten till HOSP-registret. I sammanhanget bör det påpekas att det kan finnas ett värde för vårdgivaren att ha en direktåtkomst till HOSP-registret vilket utredningen också belyser och föreslår. När vårdgivaren till exempel behöver ta fram statistik eller utföra kontroll av identitet och behörighet vid handläggning av ärenden om dispens från begränsningar av förordnande och utlämnande av läkemedel bör det kunna ske på annat sätt än allmän tillgång.

Kerstin Andersson
Stadsdelsdirektör

Bilaga

1. Utredning *Ombuds tillgång till vård- och omsorgsuppgifter och förenklad behörighetskontroll inom vården*
2. Pensionärsrådets synpunkter

Bilaga 2

Pensionärsrådets synpunkter på remissen

Rådet har tagit del av handlingen och framför följande synpunkter:

Rådet bedömer att förslaget inte är tillräckligt genomarbetat och att beskrivning av motiv, syfte och behov inte är tydliga nog för att ge underlag för ställningstagande. Det är oklart vem som ska ta initiativ till att ge ett medgivande, vilket är särskilt viktigt för de personer som har kognitiva nedsättningar eller demenssjukdom. Det är inte heller klart vilka befogenheter den som fått medgivandet har gentemot vårdgivaren. Vidare vill rådet framföra att den tid som gavs för att ge synpunkter på ärendet var alldeles för kort.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Kerstin Andersson, Stadsdelsdirektör	2021-08-11